

Ärende: VN/30737/2022

Begäran om utlåtande om utkast till statsrådets målbeslut för försörjningsberedskapen

Utlåtande

Utlåtande om kapitel 1. Inledning

Planeringen och förverkligande av försörjningsberedskapen bör genomgående beakta landets två nationalspråk samt även andra språkgrupper i Finland.

Utlåtande om kapitel 2. Utgångspunkter för genomförande av försörjningsberedskapen

- De grundläggande språkliga rättigheterna ska tryggas även i störnings- eller undantagssituationer och det är viktigt att detta beaktas i statsrådets målbeslut för försörjningsberedskapen. Det behövs systematisk planering och strukturer för att trygga invånarnas rätt till tjänster och information på finska eller svenska samt finsk- och svenskkunnig personal. Även andra språkgruppers behov i störnings- och undantagssituationer bör beaktas redan i planeringsskedet.

- Myndigheternas muntliga och skriftliga kommunikation på finska och svenska till befolkningen ska följaktligen garanteras även i störningssituationer och under undantagsförhållanden. Språklagen (423/2003) gäller all informationsverksamhet, oberoende av vilket medium eller vilken informationskanal som används.

All information som tvåspråkiga myndigheter riktar till allmänheten ska ges på finska och svenska (32 § i språklagen). Tvåspråkiga myndigheter ska se till att både den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens behov av information tillgodoses, och väsentlig information ska ges samtidigt på båda språken. En sådan bestämmelse är att information som är väsentlig för individens liv, hälsa och säkerhet samt för egendom och miljön ska ges på finska och svenska i hela landet (32 § 1 mom. i språklagen).

I störningssituationer och under undantagsförhållanden är det viktigt att myndigheterna försäkras om att det vid behov finns tillgång till översättartjänster dygnet runt.

- Det enspråkigt svenska Ålands särdrag och behov bör beaktas.

Utlåtande om kapitel 3. Utvecklingsobjektens bakgrunder och mål

I lednings- och samarbetspraxis och de samarbetsplattformar som de ansvariga ministerierna, Försörjningsberedskapscentralen, andra myndigheter och aktörer använder, bör säkerställas redan i planeringsskedet att strukturer och funktioner beaktar de tvåspråkiga kommunernas och välfärdsområdenas samt övriga myndigheters likvärdiga behandling av nationalspråken.

3.2 Det digitala samhället

Digitaliseringen

När försörjningsberedskapen för de digitala system som är kritiska för samhället utvecklas bör de tjänster som riktar sig till allmänheten från början skapas på både finska och svenska. Det är också viktigt att man beaktar hela befolkningens jämlika möjligheter att få information, även när det gäller personer som inte använder digitala tjänster.

Desinformation

- Motarbetande av desinformation bör ske på bred front och omfatta alla språkgrupper i Finland.
- Rundradions uppdrag och verksamhetsförutsättningar är av stor betydelse för att trygga demokratin, tillgången till objektiva nyheter och för kriskommunikationen.
- Den svenskspråkiga radiokanalen Yle Vega fungerar som riskkanal för den svenskspråkiga befolkningen och har även som uppgift att förmedla nödmeddelanden som Yle sänder på båda språken. Det är viktigt att tillräckliga resurser finns för uppgiften och att informationen når ut till hela landet. Svenska Yles tjänster är även viktiga för det nordiska samarbetet och möjliggör att de nordiska länderna i realtid kan följa med nyhetsrapportering i Finland.

Medborgarnas beredskap

- Det är viktigt att stärka resiliensen hos medborgarna. I utkastet till statsrådets beslut om målen för försörjningsberedskapen saknas ett resonemang om hur medborgarnas resiliens kan stärkas i allmänhet och hur barns och ungas resiliens kan stärkas i synnerhet. Emedan barn och unga redan i dagsläget uppvisar en hög grad av psykisk ohälsa, vore det viktigt att särskilt fästa uppmärksamhet vid behovet av att stärka de yngre generationernas resiliens både psykiskt och fysiskt.
- Kulturbranschen är viktig i skapandet och upprätthållandet av den mentala kristålligheten. Kultur- och utbildningssektors roll i detta är av stor betydelse. Det bör därför säkerställas att

kulturbranschens och utbildningssektorns medverkan i utvecklingen av medborgarnas egen krisberedskap och resiliens säkerställs.

- Barnens rättigheter under kristider bör även förtydligas i utvecklingen av krisberedskapen. Barns och ungas kulturella och språkliga identitet bör beaktas i arbetet för att stärka medborgarnas resiliens.
- Jan-Erik Enestam har i en rapport om nordisk civil beredskap år 2021 konstaterat att nordiskt samarbete på vardaglig nivå har en stor betydelse för den nordiska identiteten, samhörigheten och tilliten, som i sin tur utgör grunden för en gemensam nordisk civil krisberedskap. Enestam konstaterar att det är viktigt med en tillräcklig finansiering för nordiskt samarbete inom kultur-, forsknings-, fritids- och ungdomssektorerna för att upprätthålla och stärka den nordiska identiteten, samhörigheten och tilliten, som utgör grunden för en gemensam nordisk civil krisberedskap.
- Enestam påpekar även att svagare kunskaper i nordiska språk inverkar direkt på de nordiska ländernas förutsättningar att samarbeta effektivt, dela information och kommunicera i realtid i ett krisläge. Ur detta perspektiv är språkkunskaperna hos politiska beslutsfattare, ledande tjänsteinnehavare och experter särskilt viktiga. För att på lång sikt upprätthålla dessa kunskaper är också nordiskt utbyte för skolelever, studerande och lärare strategiskt viktigt. Hans rekommendation är att de nordiska länderna bör stärka undervisningen och forskningen i nordiska språk på alla nivåer i utbildningssystemet, och aktivt delta i nordiskt utbyte för ledande tjänsteinnehavare och experter samt för skolelever, studerande och lärare. (<https://www.norden.org/sites/default/files/2021-11/Enestam%20SE.pdf>)
- Den svenskspråkiga radiokanalen Yle Vega fungerar som kris kanal för den svenskspråkiga befolkningen och har även som uppgift att förmedla nödmeddelanden, som Yle sänder på båda språken. Det är viktigt att tillräckliga resurser finns för uppgiften och att informationen når ut i hela landet. Svenska Yles tjänster är även viktiga för det nordiska samarbetet och möjliggör att de nordiska länderna i realtid kan följa med nyhetsrapportering i Finland.
- Kommunikationen bör ske på flera olika språk och via olika kanaler. Det är viktigt att både det finska och det finlandssvenska teckenspråket beaktas i all kommunikation och att myndigheterna kommunicerar och informerar i klarspråk.

3.4 Försörjningsberedskapens regionala dimension

- På tvåspråkiga och svenskspråkiga orter bör utvecklingssamarbetet beakta att det kan finnas parallella samarbetsstrukturer på finska och svenska, som inte till sin utformning alltid är identiska.
- Det är viktigt att både de finsk- och svenskspråkiga aktörerna inom tredje sektorn, lokala och regionala sammanslutningar och näringslivet inkluderas i försörjningsberedskapens samarbetsstrukturer.
- Skärgårdens och glesbygdens särdrag bör beaktas samt den lokala kännedomen om förhållanden där.

- De svenskspråkiga och tvåspråkiga regionernas täta kontakter till Sverige är en tillgång för utvecklingen av det gränsöverskridande regionala samarbetet inom försörjningsberedskapen.

3.5 Lägesbevakning och framförhållning i försörjningsberedskapen

- Klara strukturer behövs för informationsutbytet och samordningen av en lägesbild även mellan de nordiska länderna, särskilt mellan Finland och Sverige.

3.6 Kompetens och tillgång på kompetent arbetskraft

- Med tanke på samhällets funktion i undantagsförhållanden är de offentliga säkerhetstjänsterna av kritisk betydelse. Tillgången på kompetent arbetskraft är avgörande för att försörjningsberedskapen ska kunna hållas på en hög nivå.
- Det finns dock en stor brist på svenskkunnig yrkespersonal inom de offentliga säkerhetstjänsterna, vilket får konsekvenser för myndigheternas språkliga beredskap. Utbildningen av svenskkunnig personal är därför i nyckelposition när det gäller myndigheternas skyldighet att tillgodose språkliga rättigheter inom räddningsväsendet, polisväsendet, nödcentralsverksamheten samt gräns- och sjöbevakningen. Det är nödvändigt att behovet av svenskkunnig yrkespersonal kartläggs särskilt med tanke på myndigheternas språkliga beredskap inför en krissituation.
- Även behoven av svenskspråkig personal inom social- och hälsovården bör tillgodoses och brister förebyggas i god tid före en krissituation.
- En lägesbild över tillgången på svenskkunnig arbetskraft inom de offentliga säkerhetstjänsterna samt inom social- och hälsovården bör uppgöras. I planeringen av utbildningstillstånd och dimensioneringen av studieplatser bör behoven av svensk- och tvåspråkig personal beaktas.

Utlåtande om kapitel 4. Målen med försörjningsberedskapen samt utvecklingsobjekt enligt sektor

4.8 social- och hälsovården samt den sociala tryggheten

- När metoder utvecklas för att skapa en lägesbild över beredskapen inom social- och hälsovården i samarbete med social- och hälsovårdsministeriet, beredskapscentren för social- och

hälsovården och Institutet för hälsa och välfärd, bör även beredskapen att tillhandahålla social- och hälsovård på svenska beaktas.

- Det finns även behov av en plan för hur svenskspråkig vårdpersonal kan utnyttjas i krissituationer.
- Även med tanke på att beredskapen inom social- och hälsovården ska vara förenliga med strukturerna för internationellt samarbete och med tanke på det ökade nordiska samarbetet behövs en plan för hur svenskspråkig vårdpersonal kan utnyttjas.
- För det fall att den privata social- och hälsovårdssektorn tar över uppgifter från den offentliga sektorns tjänster bör man uppgöra en plan som säkerställer att det finns svensk-kunnig personal som kan betjäna den svenskspråkiga befolkningen.

Utlåtande om kapitel 5. Finansieringen och utvecklingen av försörjningsberedskapsverksamheten

- Den rekordstora uppslutningen av publik på den finlandssvenska försvarsdagen som ordnades i medlet av januari 2024 visade att den svenskspråkiga befolkningens intresse för krisberedskap och helhetsförsvar är stort. Det finns en efterfrågan på svenskspråkiga kurser och information inom försörjningsberedskapen i de svenskspråkiga regionerna i Finland.
- Det är av yttersta vikt att beredskapskurser på svenska för den civila befolkningen ordnas regelbundet och marknadsförs i relevanta kanaler för den svenskspråkiga befolkningen. Det är också viktigt att kursutbudet på svenska är tillräckligt mångsidigt. Beträffande kurser gällande hushållens beredskap kunde kommunerna vara mer aktiva i förverkligandet.
- Det vore även viktigt att Försvarsutbildningsföreningen (MPK), som är den riksomfattande organisationen som ger medborgarna ökade färdigheter och beredskap att fungera i normal- och störningssituationer, erbjuder svenskspråkiga utbildningar på svenska. Det här gäller i synnerhet de utbildningar som riktar sig till den civila befolkningen.

Utlåtande om kapitel 6. Uppföljning av statsrådets mål

-

Övriga allmänna kommentarer om målbeslut

-

